

DHAKA COLLEGE
LIBRARY

Accession No 181.67.

Call No 821/451/DAS

সূচিপত্র।

বিষয়	পৃষ্ঠা
১। ফুল-কলি	১
২। কবিতা-দেবী	২
৩। কবিতা	৩
৪। কবি	৪
৫। জীবনৰ মহাব্রত	৫
৬। জীবনৰ লগৰীয়া	৬
৭। মাতৃ-ভাষা	৭
৮। নিয়তি	৮
৯। উষাৰ সাফাৎ	৯
১০। বশ	১০
১১। প্রিয়	১২
১২। প্রেম	১৩
১৩। স্মৃথ	১৩
১৪। শান্তিৰ জখলা	১৫
১৫। সৌন্দৰ্য্য	১৬
১৬। আশা	১৬
১৭। ইচ্ছা	১৭
১৮। কৰ্ম্ম আৰু কল্পনা	১৮
১৯। লাজ	১৮
২০। অধীন	১৯
২১। শোক	২১

২২।	চিন্তা	২১
২৩।	মোৰ লৰাকাল	২২
২৪।	মোৰ বুগমীয়া শোক	২৪
২৫।	মোৰ দেশ	২৬
২৬।	বিশ্বৰ নিয়ম*	২৮
২৭।	মহাপুৰুষ শঙ্কৰ দেৱ	৩৫
২৮।	জয়মতী কুৰ্বী	৩৬
২৯।	সংসাৰ	৩৮
৩০।	ধৰ্ম	৩৯
৩১।	সংসাৰীৰ প্ৰতি বৈবাগী	৪০
৩২।	কোন তুমি	৪১
৩৩।	অমিয় মধুৰ হাঁহি	৪২
৩৪।	বৰ্ষা আবাহন	৪৩
৩৫।	প্ৰাণৰ দেৱতা	৪৭
৩৬।	প্ৰাৰ্থনা	৪৯
৩৭।	আনন্দ গীত	৫৩



উছর্গা ।

পিতা স্বর্গঃ পিতা ধর্মঃ পিতা হি পবনং তপঃ ।

পিতবি প্রীতিমাপনৈ প্রীয়ন্তে সর্কদেবতাঃ ।

পৰম আৰাধ্যতম

৩ পিতৃ দেৱতাৰ শ্ৰীচৰণোদ্দেশে

ছৰ্কল পৰাণ মোৰ

কান্দো বাট হেৰুৱাই,

সংসাৰ চক্ৰস্ত পৰি—

পা-ঘূৰণি খাই ।

ঘূৰোঁতে ঘূৰোঁতে গই,

“কিবা বন-তল পাই”,

বহিলোঁ এনেই তাত—

ছায়া যেন পাই ॥

কবিতা বনত বহি,
 কাপোৰ আঁচল ধৰি,
 দু হাতে চকু-লো মুছি,
 ঘনাই ঘনাই ।

ছুটি এটি তল সৰা,
 কবিতা ফুলৰ পাহি,
 অতি হাবিলাস কৰি
 ললোঁ বুটুলাই ॥

পৰিলে মনত, তাত,
 নাই তুমি মৰতত ;
 উভালি আশাৰ গছ
 হয় অকালত,

স্বপ্নৰ অগম্য ঘিটো,
 ফলাই বিধিৰ লিপি,
 বালক বালিকা চাবি
 এৰি শ্মশানত,

বাসনাৰ অতৃপ্ততা,
 আশাৰ নিকাৰ চয়
 আঁতবাই, লাহে ধীৰে
 অকলীয়া হই,

ধন জন কাষ কৰি,
 সংসাৰক পৰিহৰি,
 আঁতবিলা সমাদৰে,
 ললাহি বিদায় ॥

তলবল বগামুৰা
বেলিটিয়ে বাঙা পৰি,
যেন ঘূৰি ঘূৰি গই,
মাগিলে বিদায় ।

যেন দেখুৱাই হাঁহি,
প্ৰফুল্ল কমল পাহি
ওলোঁতেই বেলিটিয়ে
পৰি গল জয় ॥

তেনে দৰে গলা তুমি,
তাজি এই মৰ্ত্ত্য ভূমি—
শোক তাপ তৃষ্ণা যত
নাই লগৰীয়া ।

শান্তিময় স্বৰগত,
আছা দেৱ আসনত—
নোহোৱা মানৱ তুমি,
দেৱতা এতিয়া ।

যদিও দেৱতা তুমি,
পুত্ৰৰ চিনাকি বুলি
উদ্দেশি চৰণ তযু
শান্তি হীন হিয়া ।

প্ৰাণতিৰে উছৰ্গিলোঁ,
গোটোৱা ফুলৰ কলি—
আপোন পুত্ৰৰ বুলি
হাত পতি লোৱা ॥

বিষম জ্বালাত পৰি,
 ছ-চকুৰ পানী সৰি,
 যদি চোৱা পুষ্পাঞ্জলি
 তিতিছে নিশ্চয় ।

অবোধ সন্তান বুলি
 সেই দোষ ক্ষমা কৰি,
 সন্তোষে গ্ৰহণ কৰা,
 বাঞ্ছা সিদ্ধি হয় ॥

“ডাঙৰ সোণ” ।

প্ৰীতি উপহাৰ ।



পিতৃ-প্ৰীতি যজ্ঞ কৰিলোঁ শেষ,
হিয়াৰ অৰ্ঘ্য উছৰ্গাই ;
সবল মনে কবাহি গোহাৰি,
আহাছোঁ আটাইটি ভাই ।
পিতৃ অশীৰ্ব্বাদ পুণ্য প্ৰৱাহ
বওক শিবে অঙ্গ জুৰি ;
হোৱা দীৰ্ঘজীৱি বিনাশি বৈৰি
কৰ্ম্মক্ষেত্ৰে দিয়াহি ভৰি ।
প্ৰীতি উপহাৰ দেওঁ সকলে
সাদৰেৰ অঞ্জলি ভৰি ;
লোৱাহি লোৱা পূজাৰ নিশ্চালি
ভক্তিভাবে হেপাহ কৰি ।
যদিও লেবেলা "ককাই দেও"—
পিতৃ পদ পূজাৰ বুলি,
জীৱন পথে যোৱা আঙুৱাই—
ই নিশ্চালি শিবত তুলি ॥
অঙ্গলাকাঙ্ক্ষী ককাই ।

ফুল-কলি ।

ফুল-কলি ।

ফুলনি কি বননিত,
নাচি নাচি উলাহিত,
লারণ্য-ৰূপত ভবা

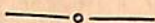
মধুৰ ছবিটি,
বোৱায় আনন্দ সোঁত
কুসুম কলিটি ॥

ফুলোঁ নে নুফুলোঁ কই,
মুখৰ ঢাকোন থই,
ছায়া-মায়া দেখুৱায়—

মধুৰ হাঁহিটি—
ভুমুকনি মাৰি মাৰি
আনন্দত উটি ।

বতাহৰ লগ ধৰি
চেৰে চেৰে নাচ কৰে ;
আকৌ লাজুকীৰ ভেশ ধৰি,
থাকে মূৰ পুতি ।

যদিও সি ৰূপহীন,
 নাই সু-গন্ধৰ চিন,
 যদিও বেগুত তাৰ,
 নাই মউ সুধাধাৰ,
 তথাপিতো গুন্ গুন্
 ববে অলিকুল,
 এবাৰ পৰে নে আহি,
 দেখি নৱ ফুল !



কবিতা-দেৱী ।

সৰগৰ দেৱী কিবা মৰ্ত্তৰ ঈশ্বৰী,
 নোৱাৰে চিনিব কোনো, নাজানে নিশ্চয়,
 সৰল উদাৰ চিত মৰমে বন্ধোৱা
 চেনেহৰে ভৰা যেনে তোমাৰ হৃদয় ॥

সকলোকে দেখা তুমি একেই সমান,
 আত্মপৰ ভাৱ কদাচিতো নেদেখুৱা,—
 ধনী কি নিৰ্ধনী সকলোকে অঁকোৱালি,
 দয়াত বিলীন চেনেহত পমি যোৱা ।

সংসাৰৰ শোক তাপ জুইত বাগৰি,
 শান্তিৰ কণিকা যোনে অলপো নেপায় ;

অতৃপ্ত প্রাণত সিটো তোমাৰ স্নেহত
শান্তিৰ নিজৰা সদা অঘাচিতে বয় ।

— ০ —

কবিতা ।

(১)

গন্ধে তুমি মনোমোহা বঙেৰে ৰাঙলী,
মানুহৰ চিন্তা আৰু কল্পনা ৰাজ্যৰ
হৃদয়ৰ নিৰমল পুখুৰীত ফুলা
এটি তুমি অপৰূপ ফুল পছমৰ ।

তুমিয়েহে একে দৰে থাকা, দিন ৰাতি
বলি থাকে তোমাতে হে শীতল বতাহ ;
ভোমৰায়ো পায় মউ সদা তোমাতেহে,
চুমি চুমি পলুৱাই মনৰ হেপাহ ।

(২)

তোমাৰ হৃদয় যেন পৰ্ব্বতৰপৰা
প্ৰেমৰস দয়াধন্য নিজৰাটি বয় ।
তোমাক দেখিলে, দেবী, মানৱ পৰাণ
তোমাৰ নিৰ্মল মৰমেৰে বান্ধ খায় ;
দুখ শোক অন্তৰাই তোমাৰে ছবিটি
বুকত সাৱটি লয় চিৰকাললই ।

— ০ —

কবি ।

পূজনীয় তুমি কবি, সংসাৰ-ফুলনি
 পোহৰাই আছা যেন মনিবত্ন খনি ।
 হিয়াৰ তলিবপৰা ভাৱৰ নিজৰা বয়,
 মধুৰ আমিয়া সুৰে দশোদিশ পোহৰায় ।
 নৱ নৱ ভাৱ লই শান্তিহীন মানবৰ
 সুকোমল কবিতাবে শান্তি দিয়া হৃদয়ৰ ।
 সাংসাৰী বিবেকী আৰু আন যত প্ৰাণী
 মধুৰ বন্ধাবে শুনি হৃদয়ৰ প্ৰতিধ্বনি,
 কত আনন্দৰ টু হিয়াত জিৰণি লয়,
 কত কত হৃদয়ৰ বিষাদ আঁতৰি যায় ॥
 স্নেহ ডোলে বান্ধ খাই নিদয়াৰ চিত্তখানি,
 কৰুৱা হিয়াত বয় প্ৰেম-স্ৰোত চকুপানী ।
 মিলনে মিলন মুহি কৰ্তব্যৰ পাছ ধৰি,
 আগলই নিছা ভৰি জীৱনৰ লক্ষ্য কৰি ।
 নৱ বসে নৱ ভাষে নিখুঁত সুৰেৰে কত
 শান্তিৰ শীতল ছায়া বিতৰিছা জগতত ।

জীৱনৰ মহাত্ৰত ।

সংসাৰত থিয় হই, ধন ধন বুলি,
 সত্য এৰি অসত্যক ধৰি,
 দয়া ক্ষমা সবলতা কৰি পৰিহাৰ,
 জীৱনৰ উদ্দেশ্য পাহৰি,
 পিয়াহত পানী খোৱা ভোকত আহাৰ,
 লোভৰ সদায় বশীভূত,
 কু-কথাত বত সদা কু-বৃত্তিত ভৰি,
 নহয় ই জীৱনৰ ত্ৰত ।

ঈশ্বৰৰ আজ্ঞানু কৰ্ম্মত সদা স্থিতি,
 ঈশ্বৰৰ বঢ়োৱা তৃপ্তি,
 হিংসা দ্বেষ এৰি সংসাৰত জয় লভা,
 নিৰ্লোভ স্বভাৱে হই স্থিতি,
 দৰিদ্ৰক দান, পৰদুখে দুখী হোৱা,
 পৰ উপকাৰে সদা বত,
 স্ব-দেশৰ হিত চিন্তা আত্ম-স্বার্থ ঠেলি,
 মানব জীৱনে মহাত্ৰত ।

জীৱনৰ লগৰীয়া ।

সাদৰেৰ জানিছিলোঁ মই,
পাহৰিলোঁ সংজ্ঞা হেৰুৱাই
অকস্মাত আজি আৰু তোমাৰে ছবিটি,
স্মৰণত আহিছে দুনাই ।

প্ৰিয়বন্ধু মানব জীৱনে,
সুখ দুখ তোমাতে মিলন,
যতনেৰে আঁকোৱালি তোমাক মানবে,
হৃদয়ত কৰিছে স্থাপন ।

সংসাৰৰ মঙ্গল-আকৰ,
তুমি মাথোঁ নিত্য অলঙ্কাৰ,
হে বিদ্যা, দিনে দিনে মানবৰ সৌন্দৰ্য্য বঢ়াই,
হৃদয়ৰ গুছোঁৱ একাৰ ।

মৰিও অমৰ হয় নৰ
জগতত তোমাৰ কৃপাত ।
যথার্থতে নোৱাৰে কৰিব,
কোনোৱেতো অকল সৰীয়া,
বিশ্ব-গৰাকীৰ সৃষ্টিৰ মাজত,
তুমি জীৱনৰ লগৰীয়া ॥

মাতৃ-ভাষা ।

(১)

মাতৃৰ কোলাত শুই, ওপৰত কিবা চাই,
 মিচিকি মিচিকি ফ্ৰণে হাঁহি দেখুৱাই,
 প্ৰকাশিব যিবা ভাষা অন্তৰে কৰিলে আশা
 সুৰস সৰল মূঢ় মাতৃ-ভাষা সেই ।

(২)

বয়সৰ ধৰি আত, ক্ৰমে ক্ৰমে ফুটি মাত,
 পিতা-মাতা মুখে যিবা শুনিবলৈ পাই,
 আধা-ফুটা মূঢ় স্বৰে আ-আ, বা-বা, কা-কা বোলে,
 আই আই বাই বাই, দদাই ককাই ।
 পিতা জেঠা জেঠা খুৰী, পেহা পেহী বুঢ়া বুঢ়ী,
 গৰু ঘোঁৰা, ভাত পানী দিলাহি বুজাই,
 প্ৰকাশিলা আৰু কত, যি ভাষাৰ আশ্ৰয়ত,
 সুৰস সৰল মূঢ় মাতৃ-ভাষা সেই ।

(৩)

পঞ্চ বৰ্ষ বয়সত, লই ফলি পুথি যত,
 নিম্ন পাঠশালাতেই কৰি আৰম্ভণ ;
 আ-আ ই-ঈ শিকি ক্ৰমে, উনপঞ্চাশ বৰ্ণ শেষ,
 যি ভাষাক ধৰি তুমি কৰিলা মন্থন ?
 পঢ়ালে গুৰুৱে পাঠ, দিলে বিদ্যা-জ্ঞান লাভ,
 জল, স্থল, আকাশৰ প্ৰভেদ বুজাই ;

যি ভাষাৰ আশ্রয়ত, হলা জ্ঞানী বুদ্ধিমান,
সুৰস সবল মূঢ় মাতৃ-ভাষা সেই ॥

হে বন্ধু ! সেবা তুমি, মাতৃৰ পূজিত সেই
মাতৃ-ভাষা, মাতৃসম সদা জ্ঞান কৰি ;
থাকে মানে শৰীৰত ক্ষণিক জীৱন ধন
থাকা তাৰ যথা সাধ্য মঙ্গল আচৰি ।

—০—

নিয়তি ।

দিন দিন নিয়তিৰ নতুন আচাৰ,
পলে পলে ক্ষন্তেকতে নতুন পোহৰ ।
তটীণীৰ সোঁত যেন ক্ষণে উঠে পৰে,
নিয়তিৰ সোঁত তেনে আহা যোৱা কৰে ।

ক্ষন্তেকতে দেখি বিশ্ব ধোঁৱা অন্ধকাৰ,
নাই যেন তৰু তৃণ পশু পক্ষী নৰ ।
নাই জোন নাই বেলি কোনো লগৰীয়া,
শূন্য শূন্য শূন্যময় অকলসৰীয়া ।

জুৰিলোঁ ক্ৰন্দন যেন শোকে তল গই,
নিৰাশা-সাগৰে পৰি ইনাই বিনাই ।
শূন্য ভাৱ শূন্য প্ৰাণে কাঢ়োঁ হুমনীয়া ;
ক্ষন্তেকতে আহে আৰু হাঁহি মিছিকিয়া ।

মেলি চাওঁ চকু দুটি চকু-লো মোহাৰি,
শোভিছে সংসাৰ নৱ পোহৰেৰে ভৰি।
আহিছে ভোমোৰা প্ৰণয়ৰ গীত গাই,
ফুলিছে কুসুমচয় আগৰ দৰেই।

ফুলে ফুলে পৰি পৰি বোলে চুমা লোৱা,
ইটোৱে সিটোৱে আকোৱালি মতলীয়া।
বলিছে বতাহ তাত আগৰ দৰেই ;
অমিয়া স্ত-বস স্তৰে ৰিৱ ৰিৱকই !

ক্ষন্তেকেতে আৰু পুনু হাঁহি মিছিকিয়া,
কল্পনাৰ ছবি কিবা চিৰ বিনন্দীয়া।
কিহেৰে নো সিজনক চিনিব পাৰিম,
সামান্য মানৱ হয় ! কেনেকে বুজিম ॥

— ০ —

উষাৰ সাক্ষাৎ।

ৰিৱ ৰিৱ কৰি বলিছে বতাহ
উৰাই ফুলৰ অমিয়া ৰেণু,
নিশাহতে আহি সোমায় ভিতৰ,
গন্ধে ভৰপুৰ, স্তখৰ অণু।
ৰিণিকি ৰিণিকি পৰিছে কাণত,
স্ত-স্তৰ লহৰী অমিয়া স্তৰে ;

চিন্তা-জুই তাপে উতলা হিয়াত
 কিয়নো শান্তিৰ নিজৰা ঝৰে।
 নতুন পোহৰে উজলে সংসাৰ,
 কিয়নো গুচাই আন্ধাৰ পট,
 উকলি জোকাৰে নানা চেওঁ ধৰি,
 কিয়নো চৰায়ে দিছেহি মাত।
 নিয়ৰে তিওৱা ফুলৰ কলিটি
 জোকাৰি জোকাৰি আপোন পাহি ;
 গহীন ভাৱত কিয়নো মাৰিছে
 মিছিকীয়া এটি মধুৰ হাঁহি।
 কিয়নো হিয়াত কৰ্ম্মৰ প্ৰতিমা,
 নাচিছে বঢ়াই কল্পনা-আশা !
 মধুৰ মোহিনী শান্তিৰ কানন,
 দেখা দিলে আহি প্ৰতিমা উষা।
 —•—

শশ।

দেখিলেঁ। সাপোন এটি,
 আধা টোপনীতে—
 পৰ্ব্বত এখনি এটি
 বিলৰ মাজত
 তাৰ উপৰত এটি
 স্তূৰ্ণ-দেউল ;

বিমল জেউতি ভৰা,

চন্দ্রতো উজল ।

তালৈ কাঁইটেৰে ভৰা

সৰু এটি বাট,

ছ-পিনে দুসাৰি ওখ

শিলৰ পৰ্ব্বত ।

বহু বিপদত পৰে

তাত উঠা জনে,

তথাপিতো কত জনে

উঠিছে যতনে ।

কত জন উঠেঁ। বুলি

গৈছে আগুৱাই ;

উঠিব নোৱাৰি কত

ইনাই বিনাই,

নিৰাশাৰ লগ লই

কান্দিছে অকলে,

ক্ষণে উঠে, ক্ষণে পৰে

মনৰ বিকলে ।

ই-সকলো দেখি মোৰ

কান্দিল পৰাগ ;

কি ফল লাভিম হয় !

কৰিলে সাধন ।

তেতিয়া কোনোবা যেন

কলে বিড়িয়াই ;

অজ্ঞান মানব তুমি

নেজানা নিশ্চয়—

দেখিছা দেউল যিটি,

যশৰ আধাৰ,

তুমিও তালৈ যোৱা,

হোৱা আগুসাৰ ।

অধিস্থান হলে তাত

কহিলোঁ নিশ্চয়,

মৰিও নগৰে নৰ

হয় মৃত্যুঞ্জয় ।

—o—

প্ৰিয় ।

লোভ নাই, ক্ৰোধ নাই, অন্তৰ নিৰ্মল ;

ধীৰ নত্ৰ ক্ষমাশীল বাক্যত সৰল ।

আত্মপৰ ভিন নাই, স্ব-ধৰ্ম্মত স্থিত ;

প্ৰিয়জন হোৱে তেওঁ জানিবা নিশ্চিত ।

—o—

প্ৰেম ।

তুৰা মাথ সৰ্বগুণে বিকশিত কায় ;
 হিংসা, ক্ৰোধ, দ্বেষশূন্য উদাৰ হৃদয় ।
 মধুৰতো স্নমধুৰ শান্তিৰ সম্বল ;
 সংসাৰ-কাননে তুমি দুৰ্বলৰ বল ।

—০—

সুখ ।

সুখ সুখ বুলি ফুৰেঁ। ঘূৰি ঘূৰি,
 নেপালোঁ সুখ সমূলি ;
 সুখিলো এদিন, বৈৰাগী এজনে,
 সুখ কেনেকুৱা বুলি ।

আমিয়া মাতৰে কলেহি বুজাই,
 হেৰা অবোধ সোণাই,
 সুখ সুখ বুলি, মিছাতে ঘূৰিছা,
 সুখ বিধি স্ৰজা নাই ।

চোৱা বাক সো পূৰ আকাশত,
 ওলাই ৰঙা বেলিটি,
 দিছেহি পোহৰ, নাশি অন্ধকাৰ,
 কেনে নো শুৱনি অতি ।

ঘূৰি ঘূৰি গই যেতিয়া পাবহি,
 ওচৰে আহে সন্ধিয়া ;
 কিৰণ সামৰি, কলা মলা পৰি,
 হয় বেলি নাইকীয়া ।

পূৰ্ণিমাৰ জোন, কেনেনো ধুনীয়া,
 পোহৰে উজলে ধৰা ;
 ভাঁউসিৰ দিনা, ঢাকিছে একাৰে,
 জীয়াই থাকোঁতে মৰা ।

পূৰ্ণিমা নিশাত ফুলে উতপল,
 প্রকাশি হৃদয় হাঁহি ;
 বেলি নোলাতেই ভোমৰাক লই,
 বজায় আনন্দ বাঁহী ।

নাই হিংসা ঘেৰ, উদাৰ হৃদয়,
 সুখীয়া ভেটৰ পাহি ;
 বেলিটি ওলালে, জয় পৰি যায় ;
 তাৰো খন্তেকীয়া হাঁহি ।

তন্ন তন্ন কৰি, ঠাই ঠাই ঘূৰি,
 দেখিলোঁ বহুত ঠাই ;
 কি দিম বুজাই, জোন বেলি তৰা,
 জীৱনত সুখ নাই ।

আছে মাথোঁ দুখ, সকলো প্রাণীতে,
 স্বৰ্গ মৰ্ত্ত্য দুয়োতেই ;
 অবোধ মানৱ, সেই হে ফুৰিছা,
 সুখৰ জখলা চাই।

—o—

শান্তিৰ জখলা।

সংসাৰৰ লোভ কিবা মোহৰ চক্ৰত
 এদিন গৈছিলোঁ যেন বনৰ মাজত।
 জনশূন্য নিৰ্জনত অকলসবীয়া ;
 পালোঁ লগ এজনক চকু টোপনীয়া !

আমি যেনে তেওঁ তেনে ভাবিলোঁ মনত ;
 তুমি কোন কোন বুলি মাতিলোঁ বহুত।
 তেওঁ নেমাতিলে যেন কলে কোনবাই ;
 সংসাৰৰ মায়াহীন বৈৰাগী এৰেই।

কাম ক্ৰোধ লোভ মোহ অহঙ্কাৰ হীন ;
 সংসাৰত এৰেইহে নিৰাশা-অধীন।
 এক ভাব এক ধ্যানে এজনে আঁকোলি,
 সংসাৰৰ শোক-তাপ নেজানে সমুলি।

ভাবিলোঁ মনতে শুনি, বুজাবলৈ টান,
 শান্তিৰ জখলা মাথোঁ নিৰাশা-জীৱন।

—o—

সৌন্দর্য্য ।

প্রাণত অতৃপ্ত আজি ; অকলে অকলে,
বাট পথ এৰি এৰি ফুৰিছোঁ নিৰলে ।
অকস্মাৎ দেখোঁ কিবা ৰূপৰ প্ৰতিমা ;
উত্ৰাবল হল মোৰ হৃদয় আতমা ।

কিবা যেন পালোঁ এটি স্বৰ্গীয় বাতৰি ।
নলৰে নচৰে ভৰি অপোন পাহৰি ।
থমকি থাকিলোঁ বই বহিলোঁ তাতেই ;
নিশ্চয় নোৱাৰোঁ আৰু যাব আগুৱাই

নেচায় নেমাতে তেওঁ যোগী যে মহান্ ;
কি যে হয় ! তথাপিতো সঁপি মন প্ৰাণ,
নিৰলে নিৰলে বহি ক্ষুদ্ৰ হিয়া মোৰ,
থাকিব খুজিছে চাই হেজাৰ বছৰ ।

—০—

আশা ।

আশা কৰা তুমি !

নিৰাশাত দিন শেষ ;

কু-আশা চকুৰ ফুটা,

সু-আশা বিশেষ ।

আশাতে বিভোল

বিকচিত সংসার ;

হেচা-ঠেলা, আশাতেই,

সদায় দুৰ্বাৰ ।

নহবা নিৰাশ ;

আশাতে যোৱা আগুৱাই ;

আশা জীৱনৰ

উন্নতিৰ ওখ ঠাই ।

—○—

ইচ্ছা।

এক মাথোঁ ঘোৰ এই নিজান বনত,

জীৱনৰ আছে শত্ৰু কত !

ইচ্ছাই সাৰথি মাথোঁ, সংসার বনত,

সদা তযু ফুৰিছে লগত ।

শকত বান্ধেৰে বান্ধা তোমাৰ ই হিয়া—

সাহসতে হক ইচ্ছা বলী,

জয় হবা যতে ততে আক্ৰমি বিপুক ;

ইচ্ছা ইচ্ছাময় সৰ্ব্ব দলি ।

—○—

কৰ্ম আৰু কল্পনা ।

কল্পনা কৰ্মৰ ঠিক লগতে জনম,
 কেতিয়াও উভয়েৰে এৰা-এৰি নাই ;
 তুমি যদি স্ৰ-চতুৰ, ইচ্ছা শুভ কাম,
 নিষ্ফল নকৰা দিন মিছা কল্পনাই !
 নিৰ্বৰ্থক কৰ্মহীন কল্পনা নিষ্ফল,
 কল্পনাৰ পিছে পিছে কাম কৰাগই ;
 জীৱনত পূৰ্ণ হক বাসনা হিয়াৰ !
 কৰ্মহীন জীৱনৰ নাই ওখ ঠাই ।

—০—

লাজ ।

লাজ, কেনুৱা চৰিত্ৰৱান্ হোৱা তুমি ।
 কিবা অপৰূপ তোৰ,
 ভবাটো অসাধ্য মোৰ ;
 সামান্য জ্ঞানৰ সামান্য মানৱ আমি !
 লাজ কেনুৱা চৰিত্ৰৱান্ হোৱা তুমি ॥
 লাজ, কেনুৱা চৰিত্ৰৱান্ হোৱা তুমি ।
 তোৰ বশবৰ্তী জন,
 কাৰ্য্য-কৰ্ম-বিনাশন,
 কোনো উৰ্দ্ধ কোনো জন হয় অধোগামী ।
 লাজ কেনুৱা চৰিত্ৰৱান্ হোৱা তুমি ॥

কৰিছোঁ কাকুতি হেৰা তুৱা পাৰে পৰি ।

মানৱক কৰা দয়া

দিয়া যেন পদ ছায়া,

কু-কাম কু-পাপে য়েৰে আগুৱাই ভৰি ।

কৰিছোঁ কাকুতি হেৰা তুৱা পাৰে পৰি ।

সু-কাম সু-পথে মন

যদি হয় আগুৱান,

দুৰত থাকিবা তেন্তে আঁতৰি আঁতৰি ।

কৰিছোঁ কাকুতি হেৰা তুৱা পাৰে পৰি ॥

—০—

অধীন ।

হেৰা মোৰ মৰমৰ মইনা চৰাই,

আনন্দ সোঁতত বুৰি

মাত তই একাষাৰি ;

বিষাদত কিয় আছা কোঁচ-মোঁচ খাই ।

সুখী তুমি মাথোঁ ! শান্তিময় তোমাৰ জীৱন ;

ছোৱা হেৰা চকু মেলি,

কত লগৰীয়া মিলি,

আহাৰ বিচাৰি ঘূৰি বিয়াকুল প্ৰাণ ।

তথাপিতো কিয় তযু সন্তপ্ত পবাণ ;
 নহয় মুকলি মন,
 বন্ধনত আছা যেন,
 কটোৱা জীৱন যেন চিৰদুখী জন ।

বেজাৰেৰ মাত দিলে মইনা চৰাই ;
 নোৱাৰে ফুটাব মাত,
 চকুলো পৰিছে গাত,
 থমকি থমকি কলে ইনাই বিনাই ।

মিছাতে বুলিছা মোক চিৰসুখী জন ;
 নেজানে সমূলি হিয়া
 স্বাধীনতা কেনেকুৱা,
 পৰাধীনে চিৰদিন কাটিছে জীৱন ?

নাথাকি ইয়াত, পাওঁ কণ্টক-কানন ;
 সেই মোৰ স্বৰ্গ-স্থান,
 পাম জন্ম ভূমি-দান,
 আক পাম স্বাধীনতা অমূল্য বতন ।

শোক ।

নেচাপিবা কাষ মোৰ থাকা দুৰতেই,
 অঁউশীৰ আন্ধাৰতো বেছি কলা তুমি ;
 শোকাতুৰ জন আশা-সূতা হেৰুৱাই,
 কাম্য কৰ্ম্য নাশ কৰি হয় অধোগামী ।

তমোময় অন্ধকাৰে তোমাৰ নিবাস,
 একমাত্ৰ হীন জন তুমি সংসাৰত ;
 দৰ্শন লভিলে হয় সৰ্ব্ভ ভাৱ নাশ,
 নাহিবা ! হৃদয় মোৰ নুবুৰাওঁ তাত ।

— ০ —

চিন্তা ।

আপুনি বিভোল তোমাকে স্থঁৰিবি,
 নোৱাৰেঁ। কব বুজাই,
 অফুট ভাৱৰ, অবুজ ভাষাৰ,
 ৰাগিণী মিলাই লই ।

কামৰ সময়, কিবা বাতি দিন,
 পৰশি হৃদয় তলি,
 হিয়া ভেদ কৰি বইছা নিৰাৰা,
 আগত মনক ঠেলি ।

সুখ, দুখ, শোক প্রবল সোঁতত,
 উঠিছে প্রবল ঢউ ;
 মন-চিন্ত-হিয়া বালিচৰ-গৰা
 বুৰাই দিয়া নিতউ ।

সৰু সৰু ঢউ কতনো উঠিছে
 কতনো পৰিছে তাতে ;
 তাৰ অন্ত নাই লেখিব নোৱাৰোঁ,
 ঢউতে ঢউহে উঠে ।

সুখ-সাগৰত অশান্তি হিয়াত,
 মাতও নুফুটে মুখে,
 তোমাতে আনন্দ শান্তি ৰোগ শোক,
 তোমাতে সুখীয়া দুখে ।

আতুৰ তৰল গতি খৰতৰ,
 আকোলি নেপাওঁ ঠাই ;
 তোমাতে এমুঁতি ধৰি কোন জন,
 তোমাতে আশ্রয় লয় ।

নিৰ্ভৰ হৃদয়ে হিয়া নচূৰাই,
 বিপদ আঁতৰ কৰি,

জীবন-পথত গৈছে আগুৱাই,
পিচত নপৰে ভৰি ।

তোমাতে আশ্ৰয় কৰিছোঁ হৃদয়,
তোমাতে জীবন ভাঁৰ ।
মনৰ কথাটি তোমাতে সপিলোঁ ;
বোওৱা একোটি ধাৰ ।

— ০ —

মোৰ লৰাকাল ।

যদিয়ো নেজানো হয় ! সৰল প্ৰাণত,
পিতৃ-স্নেহ কেনুৱা লাৱণী ;
যদিও নেজানো হয় ! ক্ষুদ্ৰ জীবনত,
পিতৃ কেনে পুত্ৰৰ ফুলনি ।
তথাপিতো পিতৃ শোক নেজানো সমূলি,
উলাসতে ফুৰিছিলোঁ উৰি ;
নাই সুখ দুখ, অনন্ত হাঁহিৰ বোলে
বিশ্ব যেন নিতে যায় বুৰি ।

নেপায় অলপো সংসাৰ বদৰ তাপে,
নেজানো সংসাৰ কেনে মই ;

এলাহ ভাগৰ নাই বঙতে বাঙলি,
বঙৰ হেপাহ নপলায় ।

কিনো কম ! নোৱাৰিম এতিয়া বুজাব,
কেনুৱা আছিল লৰাকাল ;
বুদ্ধিৰ অসাধ্য, যেন ভাৰতে বিভোল,
বং চাওঁতেই পমি গল ।

এতিয়াহে মনে মনে ভাবিছোঁ নিতেই,
কি ভাৰত আছিলোঁ বিভোল ;
(মই) অৱশ্যে বিভোল নহওঁ কদপি,
আশা যদি ইমান প্ৰবল ।

—০—

মোৰ মূগাম্বীয়া শোক ।

ধন-ধান আছে মোৰ
সংসাৰ সম্বল,
নাই দেখোঁ একো মোৰ
বিষয়-জঞ্জাল ।
স্বস্থ দেহ, নাই একো
ৰোগ অন্তৰত,
নাই একো অভিমান
হিয়াৰ মাজত ।

কিয়নো তথাপি মোৰ

অশান্ত হৃদয়,

সংসারত দুখী যেন

দৰিদ্ৰ-নিচয় ।

নিৰাশাবে ভৰা হিয়া—

থউ কিবা থউ,

নিতউ উঠিছে মাথোঁ

বিষাদৰ ঢউ ।

বিদ্যাহীন ধন-ধানে

কৰি চেই চেই,

নিতও চকু-লো কিয়

মুচিছে। ঘনাই ।

নাই মাত, নাই বোল—

আপুনি বিতত ;

আপুনি ধিক্কাৰ কত

কৰোঁ আপুনাত ।

কিয়নো লৰালি কালে

বিদ্যা নিশিকিলোঁ,

খন্তেকীয়া সুখ পাই

জলাঞ্জলি দিলোঁ ।

জীৱনে ই শোক মোৰ

হল যুগমীয়া,

থাকোঁ মানে সংসারত

ইহ লগৰীয়া ।

—০—

মোৰ দেশ ।

শোভিত হৰিত মূৰ্ত্তি,

ভাৰতে পবিত্ৰ অতি,

ভাৰতৰ পূৰ্ব অংশে আছে যিটি থান ;

যাৰ মাহাত্ম্যৰ কথা,

স্বৰ্ণত লিখিত আছে,

শ্ৰীভাগৱত, বুৰঞ্জী পুৰাণ ।

যি দেশত অতিজতে,

বিজয় কিৰিটা লই,

শাসিছিল কত শত প্ৰতাপী ৰজাই ;

নৰকাদি ভগদত্ত,

বাণ, গদা, ঘটোৎকচ,

সুবিখ্যাত জগতত বীৰ তেজ লই ।

ব্ৰহ্মাৰ মানস পুত্ৰ,

মহানদী ব্ৰহ্মপুত্ৰ,

যি দেশক সমানে দু-ভাগ কৰি লই ;

মাজেদি বইছে থিৰে,

কুল কুল মৃদুস্বৰে,

অপৰূপ মনোহৰ পুলকিত হই ।

অসমা সুষমা দেবী,
 কামৰূপা কামদেবী,
 “কামাখ্যা” গোঁবরে চোৱা যি দেশ পোহৰে ;
 যি দেশ আৰুৰি আছে,
 উত্তৰত হিমাচল,
 পৰ্বত শাৰীত ওখ ভাৰত ভিতৰে ।
 যাৰ আঙা শিৰে ধৰি,
 পূণ্যশীল সদাচাৰি,
 মধুৰ কোমল ভাৱ নোহে স্বার্থ হিয়া ;
 পবিত্ৰ পবিত্ৰ হল,
 নৰ নাৰী যি ঠাইৰ,
 ঠাই ঠাই হৰি মন্দিৰ বিষয়া ।
 কবিত্ব-সু-বশ পূৰ্ণ,
 বিৰাজিছে জগতত,
 শ্ৰেষ্ঠ কবি ই যুগত, কবি ফুলমণি,
 যি দেশত উপজিল,
 সেই সৰ্বৰ গুণশীল,
 “শঙ্কৰ শশাঙ্ক” বুলি ধৰ্ম্ম শিবোমণি !
 যি দেশৰ জল বায়ু
 স্বাস্থ্যকৰ অতিশয়,
 ঠাই ঠাই সুশোভিত পৰ্বতৰ শ্ৰেণী ;

নামে কামে যি অসম,
সেই দেশ অনুপম,
মোৰ দেশ ! মোৰ পূজ্য যেহেন জননী ।

— ০ —

বিশ্বৰ নিয়ম ।

(১)

নিশাৰ একাৰ আপুনি নাশিব,
বিনিকি বিনিকি উঠিব বোল,
ফুলনিত ফুল আপুনি ফুলিব,
আপুনি আহিব ভোমোৰা দল ।

(২)

জুৰ জুৰ কৰি বতাহ বলিব,
লৰাই গছৰ কোমল পাত ;
চিকিমিকি কৰি সূৰ্য্যৰ কিৰণ,
আপুনি আহিয়ে পৰিব গাত ।

(৩)

আপুনিৰে উষা নিজে আঁতৰিব
ফুলনি, বননি হব নিমাত ;
ফুলনিৰ ফুল আপুনি সৰিব,
কোনেও তালৈ নেমেলে হাত ।

(৪)

আপুনি দু-পৰ আহে আগুৱাই,
 অসহনি বদ পৰিব গাত ;
 বাটৰা লোকে আপুনি জিৰাব,
 বহিব গছৰ শীতল ছাঁত ।

(৫)

আপুনি বোলটি যাঁওতে যাঁওতে ;
 দুৰ্দান্ত বদৰ পৰিব জঁয়
 বঙামূৰা দেৱ কলামলা পৰি,
 পশ্চিমৰ পিনে লব বিদায় ।

(৬)

আপোন-আপুনি সন্ধিয়া দেৱীয়ে,
 ধৰণীত আহি পেলাব ছাঁ ;
 সুৰস বতাহ আপুনি বলিব,
 তৰু তৃণ লতাৰ নাচিব গা ।

(৭)

আপুনি লুকাব সন্ধিয়া দেৱীয়ে,
 আপুনি বজনী দিবহি দেখা ;
 গছৰ ডালত পক্ষিয়ে নিমাত,
 আপুনি হবহি লুকাই পাখা ।

(৮)

আপুনি জ্বলি আকাশত তৰা
 আপোনা-আপুনি হাঁহিব তাত ;
 টিমিকি টিমিকি চন্দ্রৰ পোহৰ
 আপুনি পৰিব ধৰাৰে গাত ।

(৯)

আপোনা-আপুনি আঁউসী নিশাত,
 আন্ধাৰে বুৰাব বিশ্বৰ পট ;
 আপুনি ধৰণী হবহি নিমাত,
 শুনি এটি কিবা কৰুণ গীত ।

(১০)

আপুনি আহিব টোপনী দেৱীয়ে,
 আপুনি লবহি কোলাত তুলি ;
 পশু পক্ষী নৰ অচেতন হব,
 শোক চিন্তা দুখ আপুনি ভুলি ।

(১১)

আপুনিয়ে হব পুৱতীয়া নিশা,
 পোক পৰুৱাই শুনাব মাত
 আপুনি উঠিব সৰু তৰা এটি,
 পূৰ্বৰ পিনে আকাশ-পথত ।

(১২)

আপুনি লুকাব আন্ধাৰ দেৱীয়ে,
 পৰিব সূৰ্য্যৰ পোহৰ ছাটি ;
 আগৰ দৰেই ধৰা জিলিকিব,
 কৰ্তব্যৰ ভাৱ আহি উভটি ।

(১৩)

আপুনি ইদৰে সুৰিয়ে থাকিব,
 দিন ৰাতি দুই আহা যোৱা কৰি,
 সুৰোঁতে সুৰোঁতে পোন্ধৰ দিনত
 আপুনি পক্ষই দিবহি ভৰি ।

(১৪)

আপুনি আহিব গ্ৰীষ্ম আশুৱাই,
 ফল-ফুলে ভূমি কানন-বন ;
 অসুখ ভুগিব পশু নৰচয়,
 ধৰাত পৰিব ৰবিৰ টান ।

(১৫)

গছনী শুৱাই, মহজোক এৰি,
 আপুনিয়ে গ্ৰীষ্ম যাব আঁতৰি ;
 নতুন উচ্ছাসে ধুমুহাৰ সতে,
 আপুনি বৰ্ষাই দিবহি ভৰি ।

ঘোৰ ধেৰেকনি কপায় ধৰণী,
 সময়ে সময়ে ঢালিব জল ;
 নদ নদী বোৰ হিয়া নছুৱাই,
 সমান কৰিব খাল বিল স্থল ।

(১৬)

কৃষকে আজৰি লবলৈ কই,
 আপুনি বৰ্ষা যাব আঁতৰি ;
 আপুনি শৰৎ আহিব ওলাই,
 নতুন আনন্দ আগত কৰি ।
 নাই আৰু জহ নাই আহা জাব,
 নোহোৱা হব মেঘৰ গাজনি ;
 আপুনি পাৰিব তৰাং খাল, বিল,
 আপুনি শুকাব নদীৰ পানী ।

(১৭)

আপুনি দিলাব যত শালি ধান,
 আপুনি শৰতে লব বিদায় ;
 শীতৰ বাতৰি লগত লই,
 আপুনি হেমন্তে আহিব ওলাই ।
 ফুলনীত ফুল নাইকীয়া হব,
 পছমৰ থাকিব চকা ঠাৰ ;
 আপুনি কুঁৱলী ধৰণী ঢাকিব,
 নিয়ৰ জলিব মুকুতা-হাৰ ।

(১৮)

মহ আৰু জঁহ লগত লই,
 আপুনি হেমন্ত যাব পাছুরাই ;
 আপুনিয়ে শীত আহে আঙুসাৰি,
 কঁপনি এলাহ লগত লই ।
 আপুনি সূৰ্য হব সূশীতল,
 চন্দ্রৰ দেহত পৰিব ছাই ;
 আপোনা-আপুনি কোচ মোচ খাই,
 সাপেও থাকিব গাত সোমাই ।

(১৯)

আপোন সময়ে শীত আঁতৰিব,
 কুৰুলী দেৱীক লগত লই ;
 আপুনি বসন্তে ফুলৰে উপছি,
 আহিব নতুণ বৰণ লই ।
 আপুনি ওলাব তৰু তৃণাদিৰ
 নতুন নতুন কোমল পাত ;
 আপুনি ফুলৰ, সৌৰভ বিলাই,
 কুলি ভোমোৰাক দিবহি মাত ।
 আপুনি বতাহ পূৰা গধূলিত
 বলিব মূছ ৰিব ৰিব কই ;
 আপুনি বসন্ত সময়ে আঁতৰি,
 আৰু আহে গ্ৰীষ্ম বঙামুৰা হই ।

(২০)

আহা-যাহা এই বিশ্বৰ নিয়ম
 আপুনি ইদৰে থাকিব ঘূৰি ;
 জন্ম-মৃত্যু কাৰো নাই জীৱনত,
 নিজীয়ে কদাপি জগৎ মাৰি ।

(২১)

কিন্তু ই কথা ভাবিলে মনত,
 জনম উদ্দেশ্য উদয় হয় ;
 কিয়নো ইয়াত জনম লভিলোঁ,
 ঈশ্বৰৰ কিবা গুঢ় অভিপ্ৰায় ।

(২২)

অৱশ্য জনিলোঁ এই মৰতত,
 সকলো আছে অজ্ঞানত বুৰি ;
 জ্ঞানৰ উন্নতি সাধিবৰ হেতু,
 মানৱক থৈছে স্ৰজন কৰি ।

(২৩)

যদিহে জ্ঞানৰ উন্নতি সাধোঁ,
 শোক, তাপ, ৰোগে নেথাকোঁ বুৰি ;
 লৰা ডেকা বুঢ়া অৱশ্যে হমহি,
 বিশ্বৰ নীতি পা-ঘূৰণিত পৰি ।

অহাপৃকৰ শ্ৰীশঙ্কৰ দেৱ ।

লৰালিৰ পৰা শুনি আছোঁ হেৰা,

দিন বাতি স্মৃথে দুখে ;

শঙ্কৰ শঙ্কৰ বুলি এটি নাম,

আসামবাসীৰ মুখে ।

জানা নেকি তুমি তেওঁ কোন জন,

উপজিলা কোন দেশে ;

কিয়নো সদায় আসাম বাসীয়ে,

তেওঁৰ নামক ঘোষে ?

যদি হে নেজানা কওঁ বাক শুনা,—

যাৰ ধৰ্ম্মময় পথ

আজিওঁ প্ৰকাশে সূৰ্য্যৰ নিচিনা,

চোৱা হেৰা আসামত ।

আন্ধাৰ দেশক কৰিছে পোহৰ,

যাৰ জ্ঞান জ্যোতিৰ্ম্ময় ;

আসাম বাসীয়ে সত্য সদাচাৰী,

যি জনৰ স্মৃ-কৃপায় ।

যি জন কৃপাত আপুনি হিয়াত,

বাজিছে ধৰ্ম্মৰ বীণ ;

ঠাই ঠাই দেখা হৰিৰ মন্দিৰ,

যাৰ স্মৃতিময় চিন্ ।

তেওঁ হে শঙ্কৰ, কুসুম-নন্দন,
 আসাম গৌৰবৰবি ;
 তেওঁ কেহে সদা পূজে আসামত,
 অৱতাৰ দেৱ ভাবি ।
 আহা আহা ভাই, আমিও সকলে,
 বজাই আনন্দ বীণ,
 একাগ্ৰ মনেৰে প্ৰণামেঁ। তেওক,
 উদ্দেশি দুই চৰণ ।

—o—

জয়মতী কুৰ্ব্বাৰী ।

শিৱ সাগৰত আজি,
 “জয় সাগৰ” “জয় দৌল”
 দেখি দুখে অতি,
 পৰিছে মনত দেৱী তোমাৰ কথাটি ?

যিমান সহিছা তুমি,
 পতিৰ মঙ্গল অৰ্থে

অশেষ দুৰ্গতি,—

নোহোৱা মানবী ! স্বৰ্গৰ কোনোবা এটি ।

বহু বমণীৰ কথা

শুনিছোঁ বহুত দেৱী,

পঢ়িছোঁ বহুত ;—

খোৱা নাই কোনো জনে,

পতিৰ মঙ্গল অৰ্থে,

এই মৰতত,

এনেকুৱা চৰ ভুকু সৰল প্ৰাণত ।

খোৱা নাই এনেকুৱা,

কোনো দাক্ষণ দুৰ্গতি,

টঙালি চেপাত,

এনেকুৱা সুকোমল লাৱণী দেহাত ।

হায় ! দুৰ্ঘট চাউডাঙে,

পতিৰ বাতৰি শুধি,

কবৰ আশাত,

নিৰদয়ে দিলে কত যাতনা বিষম ?

তথাপি নকই, সতি,

পতিৰ হিতৰ অৰ্থে

অকালতে সামৰিলা মানৱী জীৱন ।

ই যুগত মৰ্ত্য ভূমি,

পবিত্ৰ কৰিলা তুমি,

বাথিলা স্ন-কীৰ্ত্তি,
 স্বামীহকে তিৰিক শিকাই আত্মদান ।
 আহোম গোঁৱৰ ৰবি,
 প্ৰকাশিৰ আসামত,
 তোমাৰ কীৰ্ত্তিতে,
 থাকে মানে চন্দ্ৰ সূৰ্য্য আকাশ পথত,
 বিৰাজি থাকিব তযু,
 নাম এই মৰতত ।

তোমাৰ সতীত্বে
 দেৱী, জন্মভূমি আজি হল গোঁৱৰিত ।

—০—

সংসাৰ ।

একে জুপি গছ আহা সাগৰ পাৰত,
 সদা ঢোঁয়ে উটুৱাই যায় ;
 উটি বুৰি আছে নিতে কঠিন সোঁতত,
 তথাপিতো নাই হোৱা লয় ।
 জলে জলে জকমকে বহুফুল ধৰি,
 আছে যেন অল্পৰূপে ফুলি ;
 নানা গন্ধে মনমোহা নানা ৰঙে ভৰা,
 ইটোয়ে সিটোয়ে আকোৱালি ।

ফুল-কলি ।

15161

৩৯

LIBRARY

Accession No.

স্বৰূপৰ তাপ সদা ধূমুহা বতাহ,

তথাপিতো নাই পৰাজয় ;

দুটি এটি পৰিলেও নতুন ফুটিছে

তাতেই সলনি যেন বয় ।

বাৰ মাহ, ছয় ঋতু ফুলৰে উপছি,

উটি যেন আনন্দ সোঁতত,

নোৱাৰেঁ। বুজাব কিন্তু কল্পনা ফুলনি ;

একে দৰে থাকে যে গছত ।

—০—

ধৰ্ম ।

পাইছেঁ তোমাক বিচাৰি বিচাৰি,

ৰাখিব অতি গোপন কৰি ;

আত্মা-মন্দিৰত সজাম তোমাক,

কদাপি আৰু নিদিওঁ এৰি ।

পৰাণ মনক দিম সঙ্গী কৰি,

হৃদয় ছত্ৰ থাকিব ধৰি ;

সুখ দুখে সদা পূজিব তোমাক,

কৰ্ম কমল অঞ্জলি ভৰি ।

প্ৰীতি উপহাৰ দিমহি তোমাক,

তোমালৈ ইচ্ছা হওক বলী,

কাম ক্ৰোধ লোভ মোহ দম্ব দ্বেষ,

ছয়টি বিপুক কটাই বলি ।

অবশ্যে নেয়ায় আত পৰি বয়,
 আশাৰ মাথোঁ। কল্লিত ;
 তেন্তে কিয় তুমি, কিহৰ আশাত,
 সংসাৰৰ বশীভূত !

—০—

কোন তুমি ।

কিয় বজোৱা বাঁহীটি স্ন-মধুৰ স্নৰে ;
 স্ন-স্নপ্ত কাণত আহি জৰি জৰি পৰে ।
 ক্লান্ত দেহে, ভগ্ন প্ৰাণে, আকুল পৰাণে ;
 উষা কি দিপৰ কিম্বা দিবা অবসানে ।
 বাঁহীৰ মধুৰ ধ্বনি শূনি বিনি বিনি ;
 মাৰ যায় হৃদয়ৰ বিবাদৰ ধ্বনি !
 মানস সবসী মাৰে শান্তিৰ নিৰাৰা ;
 বয় অঘাচিতে, হিয়া আনন্দতে ভৰা ।
 দূৰ হয় অজ্ঞানতা শান্ত হয় প্ৰাণ ;
 মোহন বাঁহীৰ শূনি স্ন-মধুৰ তান ।
 কৰিছে যোগান মিলাই নিজৰ হাঁহি ;
 অনুৰাগ কৰ্ত্তব্যতে নিখুতিবা বাঁহী ;
 যশ, মান, স্বার্থ আৰু গোৰৰ মুৰতি ;
 বিজুলি পোহৰে দিয়া জ্ঞানৰ জেউতি ।

বজোঁরা বজোঁরা বাজোক বাজোক
 পবোক কাণত আহি ।
 অশান্তি হৃদয়ে, সান্ত্বনা সজোক,
 প্রাণত উঠোক হাঁহি ।

— ০ —

বর্ষা আবাহন ।

(১)

আহা আহা দেববৰ,
 ত্যজি তুমি স্বৰ্গপুৰ,
 দিয়া আহি মৰতত ভৰি ।
 শুনি তযু আগমন,
 শীতল হওক প্রাণ,
 আনন্দৰ উঠোক লহৰী ।
 হায় ! তুমি অবিহনে
 শুকাল নদ নদী মূলে,
 তপ্ত বালী ধৰণী পূৰণ ;
 সদায় অশান্তি মনে,
 পানী বিচাৰিছে ঘনে,
 পশু পক্ষী কীট পতঙ্গাদি নৰগণ,
 তুমি বিনে সকলোৰে তাপিত পৰাণ ।

(২)

আহা আহা দেৱবৰ,
 মৰ্ত্যবাসী সকলৰ
 তুমি মাথোঁ সুখৰ নিব্বাৰা ;
 “ব্ৰজপুৰে যেন কৃষ্ণ,”
 তেনে তুমি অবিহনে,
 সকলোৱে হয় শান্তিহাৰা ।
 তৃণ লতা গছ যত
 হেৰায় ডালৰ পাত,
 সূৰ্য্যৰ প্ৰখৰ তাপত
 বিষাদ নোঁতত উটি,
 উৰ্দ্ধমুখে ভাবে যেন,
 এক ধ্যানে, এক চিন্তে, তোমাকে মনত,
 কোন দিন পায় দেখা এই মৰতত ।

(৩)

আহা আহা দেৱবৰ
 স্বৰ্গৰ এৰি বিহাৰ,
 কৰা আহি ইয়াত বিহাৰ,
 তোমাৰ লগত বন্ধে,
 মৰ্ত্যবাসী সকলেও,
 কৰিবহি আনন্দে বিহাৰ ।

জীৰ্ণ শীৰ্ণ তৰু লতা,
 ধৰি ফুল পাত,
 উলাহতে নাচিব বঙত ;
 তাতে গুণ গুণ স্বৰে,
 মত্ত হই মধুকৰে,
 উট বুৰি যাব তল আনন্দ সোঁতত ;
 পশু পক্ষী যাব ভোল তোমাৰ ভারত ।

(৪)

আহা আহা দেৱবৰ,
 তুমি শান্ত সুবিশাল,
 কল্যাণ আকাঙ্ক্ষী ধৰণীৰ ;
 তযু সমাগমে ভূমি,
 নতুন সাজেৰে ৰাজি,
 দেখুৱাব আনন্দ মনৰ ।
 নদ নদী আদি যত,
 আনন্দেতে পুলকিত
 হব সবে তোমাৰ গুণত ;
 নতুন সাজেৰে সাজি,
 উঠে কাছ-মৎস্য ৰাজি ;
 উলাহেৰে যেন ভৰি নৱ যৌৱনত ?
 যত কুলি বিয়াকুল বসন্ত কালত ।

(৫)

আহা বর্ষা দেৱবৰ,
 আজি তযু -
 ধ্বনি ভাৱেৰে আকাশত ;
 গাজন মাৰিব মেঘে,
 উল্লাসে মাতিব ভেকে,
 প্ৰাণে প্ৰাণে মিলি আনন্দত ?
 তবধ লাগিব বিশ্ব আনন্দ ৰোলত ।

(৬)

আহা আহা দেৱবৰ
 তুমি শান্ত মধুময়,
 আনন্দৰ অমিয়া ভাণ্ডাৰ ;
 জগতে পৰোক আহা,
 শান্তিৰ শীতল ছায়া,
 ছৰ হক সকলোৰে অশান্তি হিয়াৰ,
 আহা দেৱ ! হোৱা তুমি মৰ্ত্তে অধীশ্বৰ ।

প্রাণৰ দেৱতা।

(১)

যি জনে কৰিলে এই সংসাৰ সৃজন,
পশু পক্ষী নদ নদী তৰু লতাগণ;
ফল ফুলে আমোদিত পৰ্ব্বত কন্দৰ।
প্রাণৰ দেৱতা তেওঁ, কৃপাৰ সাগৰ।

(২)

আকাশী কানন কিম্বা স্বৰ্গ উপবন;
ফুলি আছে কিবা ফুল সদানন্দ মন;
মুকুতা জ্যোতিয়ে সদা কৰে তিব্বিৰ,
প্রাণৰ দেৱতা তেওঁ কৰুণা মন্দিৰ।

(৩)

মিলাই নিজৰ হাঁহি অবাৰু তৰুএ
সৰাই কোমল পাত যাৰ গুণ গাৰে,
বতাহৰ লগে লগে বিনি বিনি শ্বৰ,
প্রাণৰ দেৱতা তেওঁ কৃপাৰ সাগৰ।

(৪)

চন্দ্ৰ, সূৰ্য্য দুই যাৰ আজ্ঞা শিৰে ধৰি,
আপোন আপোন বাটে সদা আছে ঘূৰি;
আপোন সৌন্দৰ্য্যে কৰে জগত পোহৰ,
প্রাণৰ দেৱতা তেওঁ, কৃপাৰ সাগৰ।

(৫)

যাৰ নামে ভয় পায় পশু, পক্ষী, নৰ,
 লয় পায় তৃণ তৰু কটাক্তত যাৰ ;
 মৃদু মৃদু বয় বায়ু উল্লাস অন্তৰ,
 প্ৰাণৰ দেৱতা তেওঁ, কৃপাৰ সাগৰ ।

(৬)

গৰ্জিছে সাগৰ শুনা অতি ভয়ঙ্কৰ,
 ঢেউ দেখি কুচি মুচি শঙ্কিত অন্তৰ ;
 তথাপি থিৰেৰে আছে গহীন গম্ভীৰ,
 প্ৰাণৰ দেৱতা তেওঁ, কৃপাৰ সাগৰ ।

(৭)

বাৰ মাহ, ছয় ঋতু দিন ৰাতি দুই,
 আয়াযাত কৰি আছে নিয়মে সদায়,
 সুখ দুখ শীত উষ্ম নিচিনা ধাৰৰ,
 প্ৰাণৰ দেৱতা তেওঁ, কৃপাৰ সাগৰ ।

(৮)

যাৰ ইচ্ছা নিৰ্জৰিণী হিয়া ভেদি বয়,
 ইহা কন্দা দুয়োটাৰ এটি মাত্ৰ পায় ;
 ক্ষণে ক্ষণে কটাক্তত নতুন পোহৰ,
 প্ৰাণৰ দেৱতা তেওঁ, প্ৰকৃতিত পৰ ।

(৯)

যাৰ ইচ্ছা সিন্ধু মাজে অটল সংসাৰ,—
আত্মৰূপে সকলোতে আছে অধীশ্বৰ,
সাকাৰ কি নিৰাকাৰ অচিন্ত্য মনৰ,
প্ৰাণৰ দেৱতা তেওঁ নিয়ন্তা বিশ্বৰ ।

(১০)

মহা মহা যোগী যাক মনত ধিয়ায়,
শ্ৰুতিয়ে স্মৃতিয়ে যাক বিচাৰি নাপায়,
যাতে বিশ্ব উতপন যতে পুনু লয়,
প্ৰাণৰ দেৱতা তেওঁ আতি মধুময় ।

— ০ —

প্ৰাৰ্থনা ।

(১)

ব্যক্ত বা অব্যক্ত নাই ৰূপৰ অতীত ;
যাৰ মায়া কৌশলত সৃষ্টি বিকশিত ।
দৃশ্য নাই সকলোতে আছে অধীশ্বৰ ;
অনন্ত মহিমা স্থিতি স্থান নাই যাৰ !
তুমি প্ৰভো দয়াময় প্ৰদীপ আমাৰ,
অঞ্চল আৰুৰি দিয়া জ্ঞানৰ পোহৰ ।
দূৰ হক অহঙ্কাৰ আত্ম অভিমান,
কৰিবলৈ জীৱনৰ কৰ্তব্য সাধন ।

(২)

- হে প্রভো ! আমি অচৈতন্য তুমিহে চৈতন্য,
 সৰ্ব্ব ভূতে তযু আত্মাৰ বিকাশ ;
 তুমি এৰি গলে যাব সকলোৰে,
 কোনেও নাচাপে দেহৰ পাশ ।
- হে প্রভো ! তোমাৰ কৃপাত স্মৃতি কুমতি,
 আত্মাত বইছে দুইটি নই,
 দয়া ক্ষমা স্নেহ কাম ক্ৰোধ লোভ—
 উঠি কত টু বাগৰি গই ।
- হে প্রভো ! দুখ শোক তাপ প্ৰবল সোঁতত,
 তুমিহে ঘনাই বুৰাই-নিয়া ;
 শাস্তি সুখ বুলি হৃদয় মন্দিৰে,
 তুমি হে এছাটি পোহৰ দিয়া ।
- হে প্রভো ! তুমিহে কৰিছা জ্ঞান বা অজ্ঞান,
 স্ম-কাম কু-কাম কত নো কাম ;
 শাস্তিদাতা বুলি হৃদয় মন্দিৰে,
 তুমিহে লোৱোৱা তোমাৰ নাম ।
- হে প্রভো ! তুমিয়েহে মাথোঁ পৰম দেৱতা,
 আৰু আন দেৱ নাই নাই নাই ;
 জ্ঞান বিজ্ঞানত বিচাৰি বিচাৰি
 তোমাকেহে মাথোঁ পায় পায় পায় ।

হে প্রভো ! তোমাকে প্রণাম কৰিছোঁ ধিয়াই,
আমিও তোমাৰ স্রজন পোক ;
তোমাৰ আত্মা তোমাৰ দেহ,
সদায় তোমাৰ ভাৱত ৰোক ।

(৩)

ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।
পূৰ্ণ হক অভিলাষ হিয়াৰ মাজত ॥
পবিত্ৰ যি ধন পাম,
দীন হীনক বিলাম,
ধন আশা সোঁতে যেন নহওঁ বিতত ।
ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।
নিজ প্ৰাণ আশা এৰি,
পৰ জনে বক্ষা কৰি,
শত্ৰু মিত্ৰ ভাৱ যেন নেথাকে মনত !
ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।
সুখ দুখ অপমান
শূন্য হক হৃদি খান,
দুৰ হক শৰীৰৰ পাপৰ শোণিত !
ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।
শিলৰ পৰ্বত যেন,
হওক অচল মন,

হওক পৰাণ মোৰ বিনয়ে ভূষিত ।

ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।

অজ্ঞানৰ স্মৃতি যত,

সুকলো হক বিধৌত,

দয়া ক্ষমা সত্য গুণে হক মোৰ ব্ৰত ।

ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।

পাপৰ সঙ্গতি ত্যজি,

পুণ্যৰ বসত মজি,

আগুসাৰ হওঁ যেন পবিত্ৰ বাটত !

ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।

আপোনাৰ স্বার্থ ঠেলি,

পৰ অৰ্থে প্ৰাণ ভুলি,

হাঁহা কন্দা দুটি সোঁত ব'ক জীৱনত !

ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।

পৰ সুখ নিৰখিয়া,

প্ৰফুল্ল হওক হিয়া,

হিংসা খল অসূয়াৰ হক স্কন্ধ পাত !

ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।

হৃদয়ত হক ধ্যান,

তুৱা নাম যশ গুণ,

পদ ছত্ৰ প্ৰকাশক সদায় শিৰত ।

ঢালা কৃপা ধাৰা প্ৰভু নিতে জীৱনত ।

জানি মৃত দীন জন,
কৰা কৃপা বিতৰণ,
পূৰ্ণ হক অভিলাষ হিয়াৰ মাজত !
ঢালা কৃপা ধৰা প্ৰভু নিতে জীৱন্তত ।

—০—

আনন্দ গীত ।

আহা আহা ভাই ! সপিছোঁ পৰাণ—
গাওঁহি আশাৰ গান হে ।
তালে তালে নাছি উঠলি উঠোক—
আকুল উদাস প্ৰাণ হে ॥
ইজনে সিজনে হোৱাছোঁ প্ৰীতি ;
হৰষে উঠোক গৰিমা গীতি,
আজি শুভদিন শুভ উদ্দেশ্যেৰে—
জোৰাছোঁ নতুন তান হে !
আমাৰ অজলা নিচলা আই,
মিচিকি হাঁহোক আমাক চাই,
পাহৰি পাহৰি ডাৱৰেৰে ঢাকা
ছমুনীয়া যত মানহে ॥

—০—

DHARM COLLEGE

LIBRARY
Accession No. 15141
Call No. 15142